

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio XLVII. De causa efficiente paßionis Christi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

Finitis Pri-
ribus a prin-
hom. 35. in
Mart. uame-
rando, to. 5.
ll. 3. c. 16. in
med. to. 4.

Super illud
Mat. 27. latro-
nes impropie-
rabant et, 19
mo. 2.

causa. nude Origen. ibidem subdit, Omnes fuerat in peccatis, & omnes opus habebant, ut pro eis alius moreretur, non ipsi pro aliis.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut Aug. dicit in lib. de consensu euangelistarum, possumus intelligere Mar. posuisse pluralem numerum pro singulari, cum dixit, latrones impropiebant ei. Vel potest dici secundum Hiero. quod primum uterque blasphemauerit, deinde uisus signis, unus eorum crederit.

¶ Super quæstionem quadragésimam sextam articulum duodecimum.

ARTICVLVS XII.

Utrum passio Christi sit eius diuinitati attribuenda.

4. con. ca. 55. ad 14.

TITULUS querit an sit dicendum, Deus passus est ex eo quod Christus passus est, hoc est enim querere, si passio Christi sit deitati ascribenda. ¶ In corpore una est cõclusio. Passio Christi attribueda est supposito diuino non ratione diuina, sed humane nature. Probatur, Vnio nature utriusque facta est in persona, salua utriusque nature proprietate, ergo &c. & confirmatur auctoritate Cyrilli &c.

peccato occisionis Christi, tamquam homicidæ ipsius Dei, quod magnitudo pœnæ demonstrat: hoc autem non esset, si passio ad diuinitatem non pertineret, ergo passio Christi ad diuinitatem eius pertinuit.

SED CONTRA est, quod Athanasius dicit in epist. ad Episcerum, Natura Deus manens uerbum est impassibile; sed impassibile non potest pati, Passio ergo Christi non pertinebat ad eius diuinitatem.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, unio humane nature & diuine facta est in persona & hypostasi & supposito, manente tamen distinctione naturarum, ut scilicet sit eadẽ persona, & hypostasis, diuina & humane nature, salua tamen utriusque nature proprietate: & ideo, sicut supra dictum est, supposito diuina nature attribuenda est passio, non ratione diuina nature, quæ est impassibilis, sed ratione humane nature. Vnde in epistola sinodali Cyrillus dicit, Si quis non confiteatur Dei uerbum passum carne, & crucifixum carne, anathema sit. Pertinet ergo passio Christi ad suppositum diuine nature ratione nature impassibilis.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Dominus gloriæ dicitur crucifixus, non secundum quod est dominus gloriæ, sed secundum quod erat homo passibilis.

AD SECUNDUM dicendum, quod, sicut dicitur in quodam sermone Ephesini concilii, mors Christi tamquam facta mors Dei, scilicet per unionem in persona, destruxit mortem: quoniam Deus & homo erat qui patiebatur: non enim natura Dei læsa est, sed humana, neque mutatione sua suscepit passionem.

AD III. dicendum, quod sicut subditur ibidem,

non purum hominem crucifixerunt Iudæi, sed Deo intulerunt presumptiones: pone enim principem loqui per uerbum, & hoc formari per literas in charta aliqua, & dirigi ciuitatibus, & aliquis inobediens, chartam distrumpat, ad mortis sententiam deducatur, non tamquam chartam distrumpens, sed tamquam uerbum imperiale distrumpens. non ergo securus sit Iudæus, tamquam purum hominem crucifigens: quod enim uidebat, quasi charta erat: quod autem in ea calabatur, imperiale uerbum erat, natum ex natura, non prolatum per linguam.

QVAESTIO XLVII.

De causa efficiente passionis Christi.

¶ Super quæst. quadragésimam septimam articulum primum.

DEINDE considerandum est de causa efficiente passionis Christi.

ET CIRCA hoc queruntur sex.

¶ Primo, Utrum Christus fuerit ab aliis occisus, uel a seipso.

¶ Secundo, Ex quo motiui seipsum passioni tradiderit.

¶ Tertio, Utrum pater tradiderit eum ad patiendum.

¶ Quarto, Utrum fuerit conueniens, ut per manus gentium pareretur, uel potius a Iudæis.

¶ Quinto, Utrum occisores eius cognouerint.

¶ Sexto, De peccato eorum qui Christum occiderunt.

ARTICVLVS PRIMVS.

Utrum Christus fuerit ab alio occisus, an a seipso.

AD PRIMUM sic procedit. Videtur, quod Christus non fuerit ab alio occisus, sed a seipso. Dicit enim ipse Ioannis decimo, Nemo tollit animam meam a me, sed ego pono eam: ille autem dicitur aliquem occidere, qui animam eius tollit. non est ergo Christus ab aliis occisus, sed a seipso.

¶ Preterea. Illi, qui ab aliis occiduntur, paulatim debilitata natura deficiunt, & maxime hoc apparet in crucifixis, ut enim dicit Augustinus in quarto de Trinitate longa morte cruciabantur in ligno suspensi. In Christo autem non hoc accidit, nam clamans uoce magna, emisit spiritum, ut dicitur Mat. 27. Non ergo Christus est ab aliis occisus, sed a seipso.

¶ Preterea. Illi, qui ab aliis occiduntur, per uolentiam moriuntur, & ita non uoluntarie, quia uolentum opponitur uoluntario: sed Augustinus dicit in 4. de Trinitate, quod spiritus Christi non deseruit carnem inui-

TITULUS occasionem iumpsit ex euangelio, in quo Christus dicit, Nemo tollit animam meam a me. ¶ In corpore articuli una ponitur distinctio bimensuris, iuxta que membra respondetur questionibus conclusionibus cum corollario.

Distinctio est, causa alicuius dupliciter, directe auctore, uel indirecte, scilicet non prohibendo, cui possit.

¶ Prima conclusio Christus fuit ab aliis non a seipso occisus directe. Probatur, quia persecutores eius intulerunt intentionem & opere efficiaci illi mortem.

¶ Secunda conclusio est, Christus fuit causa mortis suæ indirecte, scilicet non prohibendo, cum possit.

Probatur hæc ultima particula, in qua tota difficultas consistit, scilicet cum possit. Probatur autem dupliciter. Et ex parte occidentium, quia poterat reprimere, uel in uoluntate uel potestate. Et ex parte anime suæ, quia spiritus eius habebat potestatem conseruandi naturam carnis suæ.

Probatur, quia erat unita uerbo, auctoritate Augustini. Corollarium est: Christus dicitur uoluntarie mortuus. Probatur, quia non repulit nocentem a corpore anima, sed uoluit corpus succubere.

Circa secundam conclusionem dubium occurrit ex Scot. in tertio sententia. distinctio decimasexta, quæstio. 2. tenente, quod anima Christi

Infra. de an. 1. 2. 3. & q. 5. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.

Lib. 1. p. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.

Christi non habuit potestatem praeferuendi corpus suum a morte: & propterea non est mortuus uoluntarie caliter, sed affectu, quia non fuit indirecte causa mortis suae: uel auctor dicit, sed complacuit sibi sua mors, sicut etiam S. martyres dicunt uoluntarie mori.

¶ Arguitur autem ad hoc dupliciter: ex parte quidem corporis, quia corpus Christi erat necessario passiuum mortis ab illis actibus, sicut flagellis, clauis &c. Ex parte uero anime, quia si potuisset praeferuere corpus ab omni extrinseca uolentia, tenebatur de custodia in corpore, ac per hoc non custodirens peccasset. Probatur sequela, quia quilibet homo tenetur de custodia a malis, quia tenetur post Deum & animas diligere proprium corpus ex charitate.

¶ Dubium secundum occurrit de ratione conclusionis, quoniam nec unio anime Christi ad uerbum, manifestat animam Christi habuisse hanc potestatem, nec auctoritas Augustini ita hoc tradit, ut non possit glossari, quod intendit de uoluntate secundum affectum, & non eandem causam. Sicut etiam Auctor superius in questione decimatercia, articulo tertio ad 1. glossat Dam. Eluruit, sicut uolens est Christus, quia uoluit glossa, uoluntate diuina, quia in Auctor hic humane Christi uoluntati tribuit

¶ Ad euidenciam horum sciendum est, quod de anima Christi dupliciter loqui possumus, scilicet secundum uirtutem naturalem, uel gratuitam in ea manentem, quia ipsa dicitur potens, & sic anima Christi non poterat praeferuere corpus suum a laesione, nisi gloriam anime deriuando in corpus, & red dendo illud impassibile, quod fuit contra mysterium nostrae redemptionis, & contra ordinem incarnationis, quo ab initio definitum est, ut anima existente gloriosa corpus maneret passibile suspensa, ut supra dictum est, redundancia gloriae in corpus. Dicendum quippe per omnes gratias infusas manentes in anima Christi, liquido apparet nullam in ea fuisse potentiam aliam ad praeferuendum corpus a laesione approximatam. Alio modo loqui possumus de anima Christi, ut est instrumentum coniunctum deitatis, & sic, ut superius in questione decimatercia articulo secundo & tertio dixit Auctor, potestatem habuit faciendi omnia miracula ordinabilia in finem in incarnationis, hoc est omnes mutationes creaturarum praeter spectantes ad creationem, & huiusmodi. Et sic loquitur hic Auctor de anima Christi, ita quod intendit quod anima Christi, ut organum uerbi, poterat & uoluntates persecutorum immutare & potestatem eorum impedire, sicut poterat alia miracula in caelo & in terra facere, & similiter poterat conseruare carnem suam ne laederetur a flagellis, clauis & quibuscumque laesione, sicut potuit seruare Petrum super aquas ambulantem &c. Et huius ratio in secundo dubio reddetur.

¶ Ad obiectionem ergo Scoti primam, dicitur, quod peccatum non causam, ut causam. Concesso siquidem toto argumento, nihil aliud habetur, nisi quod corpus Christi necessario passiuum est ab extrinsecis conferendo actiua ad passiuum, scilicet corpus & animam, secundum se: cum his enim fiat quod anima illa, ut organum uerbi potuisset si uoluisset, impedire passionem.

¶ Ad secundam dicitur, quod soluit seipsum, quia ex quo homo plus animam propriam, quam proprium corpus tenetur diligere, constat quod non peccat: sed bene facit, qui cum possit, non custodit proprium corpus a laesione propter salutem,

animarum; Christus autem pastor bonus fuit ponens animam, hoc est uitam suam pro ouibus suis.

¶ Ad secundum dubium dicitur, quod quia a catholicis acceptatur, quod anima Christi fuit organum coniunctum uerbi Dei, contentaneum rationi est, ut quod singulariter & ineffabiliter assumptum est organum, ad omnia effectum sic organum, ad quae potest instrumentaliter concurrere. Nam sicut caput est Christus etiam angelorum, & in scientia & gratia & uirtutibus praetius est omnibus, ita etiam potentia instrumentali super omnia fit, quae possunt diuino organo fieri; omnia enim quae excellentia sunt & non dedecent Christi animam, sed consonant conditioni eius, credenda sunt inesse illi.

¶ Et sic ex unione anime Christi ad uerbum, manifestatur rationabiliter potestas haec (scilicet praeferuendi proprium corpus a laesione) in anima Christi, ut organum est uerbi. Et licet glossari forte possit Augustin. ad planum tamen sensum ex contextu recurrendum est, & ille tenendus, quicquid glossent alii. Quod autem Auctor diuinae uoluntati ibi tribuerit, quod hic humane, non est mirum; quia ipsemet ibi in ar. 3. regulam generalem tradidit interpre-

tandi dicta de potestate instrumentali anime Christi, quia instrumentum non propria, sed principalis agentis potestate agit, ideo opera anime Christi pure organice, attribuantur deitati. Et propterea, utrumque est uerum, scilicet Christus eluruit, sicut mortuus est, quia uoluit, uoluntate diuina, ut causa principali, & Christus eluruit, sicut mortuus est uoluntate humana, ut causa potente instrumentaliter impedire, & non impediendo. Et primo, ut clarius & principaliter ab omnibus affirmatur, secundum a sapientibus intelligitur in euangelio traditum, cum dicitur, Nemo tollit animam meam a me: sed ego pono eam. Hoc uerbum nullus martyrum quantumcumque uoluntarius ad mortem, potest uere dicere, sed proprium fuit Christo, ergo non sola uoluntas complacentia, sed causatiua mortis, in Christo fuit.

¶ In responsione ad secundum aduerte, quod duplex est modus dicendi de clamore Christi in cruce. Primus est, quod Christus permittens corpus pati ac debilitari usque ad mortem secundum uolentiam illati suo corpori tormenti, speciali miraculo fortitudinem ad clamandum effectit. Secundus est, quod Christus permittit quidem corpus pati, & nihil minuendo de passione miraculose conseruauit fortitudinem naturae ad clamandum, ita quod conseruatio fortitudinis fuit miraculosa, quia conseruatione desinente statim passio effectum mortis habuit: clamans enim expirauit. Primus modus facilius est, sed multiplicat miracula; quoniam, ut patet Matth. 27. his Christus clamauit, ac per hoc duobus miraculis opus fuit. secundus autem modus, quem sequitur Auctor in littera, unico contentus est miraculo, scilicet conseruatione fortitudinis usque ad extremum: ex illa. pluries clamare potuit. Et altior est, quia ut in littera dicitur, ad hoc Christus conseruauit fortitudinem, ut monstraret, quod nemo tollit animam suam a corpore suo: sed ipse ponit eam.

¶ In eadem responsione circa celeritatem mortis Christi, quia uoluit, considerandum est, quod celeritas illa fuit & naturalis & uoluntaria. Nam ex parte corporis naturale fuit, quod Christus moreretur, antequam latrones morerentur: tum

tertium S. Thomae. V 4 quia

Ad primum ergo dicendum, quod cum dicitur, Nemo tollit animam meam a me, intelligitur, me inuito: quod enim aliquis ab inuito aufert, qui resistere non potest, illud proprie dicitur tolli.

¶ Ad secundum dicendum, quod ut Christus ostenderet, quod passio illata per uolentiam, eius animam non eripiebat, naturam corporalem in sua fortitudine conseruauit, ut etiam in extremis positus uoce magna clamaret, quod inter alia miracula mortis eius computatur. unde dicitur Marci 15. Videns autem Ceterio qui ex aduerso stabat, quia sic clamans expirasset, ait, Vere hic homo filius Dei erat. Fuit & mirabile in Christi morte, quod uelocius mortuus fuit aliis, qui simili passione afficiebantur. Unde dicitur Ioannis decimonono, quod eorum qui cum Christo crucifixi erant

tandi dicta de potestate instrumentali anime Christi, quia instrumentum non propria, sed principalis agentis potestate agit, ideo opera anime Christi pure organice, attribuantur deitati. Et propterea, utrumque est uerum, scilicet Christus eluruit, sicut mortuus est, quia uoluit, uoluntate diuina, ut causa principali, & Christus eluruit, sicut mortuus est uoluntate humana, ut causa potente instrumentaliter impedire, & non impediendo. Et primo, ut clarius & principaliter ab omnibus affirmatur, secundum a sapientibus intelligitur in euangelio traditum, cum dicitur, Nemo tollit animam meam a me: sed ego pono eam. Hoc uerbum nullus martyrum quantumcumque uoluntarius ad mortem, potest uere dicere, sed proprium fuit Christo, ergo non sola uoluntas complacentia, sed causatiua mortis, in Christo fuit.

¶ In responsione ad secundum aduerte, quod duplex est modus dicendi de clamore Christi in cruce. Primus est, quod Christus permittens corpus pati ac debilitari usque ad mortem secundum uolentiam illati suo corpori tormenti, speciali miraculo fortitudinem ad clamandum effectit. Secundus est, quod Christus permittit quidem corpus pati, & nihil minuendo de passione miraculose conseruauit fortitudinem naturae ad clamandum, ita quod conseruatio fortitudinis fuit miraculosa, quia conseruatione desinente statim passio effectum mortis habuit: clamans enim expirauit. Primus modus facilius est, sed multiplicat miracula; quoniam, ut patet Matth. 27. his Christus clamauit, ac per hoc duobus miraculis opus fuit. secundus autem modus, quem sequitur Auctor in littera, unico contentus est miraculo, scilicet conseruatione fortitudinis usque ad extremum: ex illa. pluries clamare potuit. Et altior est, quia ut in littera dicitur, ad hoc Christus conseruauit fortitudinem, ut monstraret, quod nemo tollit animam suam a corpore suo: sed ipse ponit eam.

¶ In eadem responsione circa celeritatem mortis Christi, quia uoluit, considerandum est, quod celeritas illa fuit & naturalis & uoluntaria. Nam ex parte corporis naturale fuit, quod Christus moreretur, antequam latrones morerentur: tum

tertium S. Thomae. V 4 quia

Ad primum ergo dicendum, quod cum dicitur, Nemo tollit animam meam a me, intelligitur, me inuito: quod enim aliquis ab inuito aufert, qui resistere non potest, illud proprie dicitur tolli.

¶ Ad secundum dicendum, quod ut Christus ostenderet, quod passio illata per uolentiam, eius animam non eripiebat, naturam corporalem in sua fortitudine conseruauit, ut etiam in extremis positus uoce magna clamaret, quod inter alia miracula mortis eius computatur. unde dicitur Marci 15. Videns autem Ceterio qui ex aduerso stabat, quia sic clamans expirasset, ait, Vere hic homo filius Dei erat. Fuit & mirabile in Christi morte, quod uelocius mortuus fuit aliis, qui simili passione afficiebantur. Unde dicitur Ioannis decimonono, quod eorum qui cum Christo crucifixi erant

tandi dicta de potestate instrumentali anime Christi, quia instrumentum non propria, sed principalis agentis potestate agit, ideo opera anime Christi pure organice, attribuantur deitati. Et propterea, utrumque est uerum, scilicet Christus eluruit, sicut mortuus est, quia uoluit, uoluntate diuina, ut causa principali, & Christus eluruit, sicut mortuus est uoluntate humana, ut causa potente instrumentaliter impedire, & non impediendo. Et primo, ut clarius & principaliter ab omnibus affirmatur, secundum a sapientibus intelligitur in euangelio traditum, cum dicitur, Nemo tollit animam meam a me: sed ego pono eam. Hoc uerbum nullus martyrum quantumcumque uoluntarius ad mortem, potest uere dicere, sed proprium fuit Christo, ergo non sola uoluntas complacentia, sed causatiua mortis, in Christo fuit.

¶ In responsione ad secundum aduerte, quod duplex est modus dicendi de clamore Christi in cruce. Primus est, quod Christus permittens corpus pati ac debilitari usque ad mortem secundum uolentiam illati suo corpori tormenti, speciali miraculo fortitudinem ad clamandum effectit. Secundus est, quod Christus permittit quidem corpus pati, & nihil minuendo de passione miraculose conseruauit fortitudinem naturae ad clamandum, ita quod conseruatio fortitudinis fuit miraculosa, quia conseruatione desinente statim passio effectum mortis habuit: clamans enim expirauit. Primus modus facilius est, sed multiplicat miracula; quoniam, ut patet Matth. 27. his Christus clamauit, ac per hoc duobus miraculis opus fuit. secundus autem modus, quem sequitur Auctor in littera, unico contentus est miraculo, scilicet conseruatione fortitudinis usque ad extremum: ex illa. pluries clamare potuit. Et altior est, quia ut in littera dicitur, ad hoc Christus conseruauit fortitudinem, ut monstraret, quod nemo tollit animam suam a corpore suo: sed ipse ponit eam.

¶ In eadem responsione circa celeritatem mortis Christi, quia uoluit, considerandum est, quod celeritas illa fuit & naturalis & uoluntaria. Nam ex parte corporis naturale fuit, quod Christus moreretur, antequam latrones morerentur: tum

tertium S. Thomae. V 4 quia

Ad primum ergo dicendum, quod cum dicitur, Nemo tollit animam meam a me, intelligitur, me inuito: quod enim aliquis ab inuito aufert, qui resistere non potest, illud proprie dicitur tolli.

¶ Ad secundum dicendum, quod ut Christus ostenderet, quod passio illata per uolentiam, eius animam non eripiebat, naturam corporalem in sua fortitudine conseruauit, ut etiam in extremis positus uoce magna clamaret, quod inter alia miracula mortis eius computatur. unde dicitur Marci 15. Videns autem Ceterio qui ex aduerso stabat, quia sic clamans expirasset, ait, Vere hic homo filius Dei erat. Fuit & mirabile in Christi morte, quod uelocius mortuus fuit aliis, qui simili passione afficiebantur. Unde dicitur Ioannis decimonono, quod eorum qui cum Christo crucifixi erant

tandi dicta de potestate instrumentali anime Christi, quia instrumentum non propria, sed principalis agentis potestate agit, ideo opera anime Christi pure organice, attribuantur deitati. Et propterea, utrumque est uerum, scilicet Christus eluruit, sicut mortuus est, quia uoluit, uoluntate diuina, ut causa principali, & Christus eluruit, sicut mortuus est uoluntate humana, ut causa potente instrumentaliter impedire, & non impediendo. Et primo, ut clarius & principaliter ab omnibus affirmatur, secundum a sapientibus intelligitur in euangelio traditum, cum dicitur, Nemo tollit animam meam a me: sed ego pono eam. Hoc uerbum nullus martyrum quantumcumque uoluntarius ad mortem, potest uere dicere, sed proprium fuit Christo, ergo non sola uoluntas complacentia, sed causatiua mortis, in Christo fuit.

¶ In responsione ad secundum aduerte, quod duplex est modus dicendi de clamore Christi in cruce. Primus est, quod Christus permittens corpus pati ac debilitari usque ad mortem secundum uolentiam illati suo corpori tormenti, speciali miraculo fortitudinem ad clamandum effectit. Secundus est, quod Christus permittit quidem corpus pati, & nihil minuendo de passione miraculose conseruauit fortitudinem naturae ad clamandum, ita quod conseruatio fortitudinis fuit miraculosa, quia conseruatione desinente statim passio effectum mortis habuit: clamans enim expirauit. Primus modus facilius est, sed multiplicat miracula; quoniam, ut patet Matth. 27. his Christus clamauit, ac per hoc duobus miraculis opus fuit. secundus autem modus, quem sequitur Auctor in littera, unico contentus est miraculo, scilicet conseruatione fortitudinis usque ad extremum: ex illa. pluries clamare potuit. Et altior est, quia ut in littera dicitur, ad hoc Christus conseruauit fortitudinem, ut monstraret, quod nemo tollit animam suam a corpore suo: sed ipse ponit eam.

¶ In eadem responsione circa celeritatem mortis Christi, quia uoluit, considerandum est, quod celeritas illa fuit & naturalis & uoluntaria. Nam ex parte corporis naturale fuit, quod Christus moreretur, antequam latrones morerentur: tum

tertium S. Thomae. V 4 quia

quia longe plura passus fuerat: tum quia delicatioris erat complexionis: tum quia corpus ieiunius, uigiliis, atque laboribus debilitatum habebat; tum potissime, quia passio eius erat pura, scilicet, sine redundancia consolationis: latrones, u. consolabantur, alter spe, alter saltem sua sorte contentus. Ex parte uero deitatis, & anima infirmetas, licet, fuit uoluntaria; quia quandiu uoluit conseruare fortitudinem patientiae fortis fuit; quam primum aut noluit conseruare, reliquit ipsum corpus sibi; & sic statim ex illatis passionibus directe, a sua uero uoluntate in directe, non prohibendo, cu pos-

Inf. q. 48. art. 2. & 3. cor. & 4. contra ca. 55. ad 13. & 16. & op. 3. ca. 214. & Ro. 5. lec. 2. fi. & 1. 5. fi.

set, secuta est mors, non expectata latronum morte.

¶ Super quaest. quadragesima prima articulum secundum.

Titulus clarus. In corpore una conclusio: Conuenientissimum fuit, ut Christus ex obedientia pateretur. Probatur tripliciter. Omnia clara sunt in litera.

¶ Memento colligere ex responsione ad primum & tertium, quod Christus sua passione adimpleuit legem totam; charitate quidem & obedientia summa omnia praecipua moralia; sacrificio summo sumptuosissima omnia caeremonialia; satisfactione summa tante poenae, omnia iudicialia. Et si his iunxeris, quod in his tribus clauduntur mandata omnia iuris diuini, iuris naturalis, & iuris positui secundum genus, uidebis quod Christus in sua passioe impleuit omnem iustitiam omnis generis iuris, & praecipua.

dicitur Rom. quinto. Reconciliati sumus Deo per mortem filii eius, in quantum scilicet ipsa mors Christi fuit quoddam sacrificium acceptissimum Deo, secundum illud Ephes. quinto. Tradidit seipsum pro nobis, oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis. Obedientia uero omnibus sacrificiis anteceditur, secundum illud 1. Reg. decimoquin-

fregerunt crura, ut cito morerentur: ad Iesum autem cum uenissent, ut uiderent eum iam mortuum, non fregerunt eius crura. Et Mar. 15. dicitur, quod Pilatus mirabatur, si iam obiisset. Sicut enim eius uoluntate, natura corporalis conseruata est in suo uigore usque ad extremum, sic etiam quando uoluit, subito cessit nocumto illato.

AD TERTIUM dicendum, quod Christus simul & uolentiam passus est, ut moreretur, & tamen uoluntarie mortuus fuit: quia uolentia corpori eius illata est, quae tamen tantum corpori eius praualuit, quantum ipse uoluit.

ARTICVLVS II.

Utrum Christus fuerit ex obedientia mortuus.

AD SECUNDUM sic procedit. Videtur, quod Christus non fuerit ex obedientia mortuus. Obedientia enim respicit praecipua: sed non legitur Christo fuisse praecipuum, quod impleveretur. non ergo ex obedientia passus fuit.

¶ 2. Praet. Illud dicitur aliquis ex obedientia facere, quod facit ex necessitate praecipui. Christus autem, non ex necessitate, sed uoluntarie passus fuit. non ergo passus est ex obedientia.

¶ 3. Praet. Charitas est excellentior uirtus, quam obedientia: sed Christus legitur ex charitate passus, secundum illud Ephes. 5. Ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis. ergo passio Christi magis debet attribui charitati, quam obedientiae.

SED CONTRA est, quod dicitur Philip. 2. Factus est obediens patri usque ad mortem.

RESPON. dicendum, quod conuenientissimum fuit, quod Christus ex obedientia pateretur. Primo quidem, quia hoc conueniebat iustificationi humane, ut sicut per unius hominis inobedientiam peccatores constituti sunt multi, ita per unius hominis obedientiam, iusti constituentur multi, ut dicitur Rom. quinto. Secundo, hoc conueniens fuit reconciliationi Dei ad homines: unde dicitur Rom. quinto. Reconciliati sumus Deo per mortem filii eius, in quantum scilicet ipsa mors Christi fuit quoddam sacrificium acceptissimum Deo, secundum illud Ephes. quinto. Tradidit seipsum pro nobis, oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis. Obedientia uero omnibus sacrificiis anteceditur, secundum illud 1. Reg. decimoquin-

to. Melior est obedientia quam uictime: & ideo conueniens fuit, ut sacrificium passionis, & mortis Christi ex obedientia procederet. Tertio, hoc conueniens fuit eius uictoriae, quae de morte auctore mortis triumphauit: non enim miles uincere potest, nisi dum ei obediatur: & ita homo Christus uictoriae obtinuit per hoc, quod Deo fuit obediens, secundum illud Prou. 21. Vt obediens loquitur uictorias.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Christus mandatum accepit a patre, ut pateretur: dicitur enim Ioan. 10. Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam, & hoc mandatum accepit a patre meo, scilicet ponendi animam, & sumendi eam. Ex quo, ut Chryl. dicit, non est intelligendum, quod prius expectauerit audire, & opus ei fuerit discere, sed uoluntarium monstrauit processum, & contrarietatem ad patrem susceptionem destruxit: quia tamen in morte Christi lex uetus consummata est, secundum illud quod ipse moriens dixit Ioan. 19. Consummatum est, potestatem intelligi quod patiendo, omnia ueteris legis praecipua impleuit. Moralia quidem, quae in praecipuis charitatis fundantur, impleuit in quantum passus est, & ex dilectione patris, secundum illud Io. 14. Vt cognoscat mundus quia diligo patrem, & sicut mandatum dedit mihi pater sic facio, surgite eamus hinc, ad locum passionis: & etiam ex dilectione proximi, secundum illud Gal. 2. Dilixit me, & tradidit semetipsum pro me. Ceremonialia uero praecipua legis, quae ad sacrificia & oblationes praecipue ordinantur, impleuit Christus sua passione, in quantum omnia antiqua sacrificia, figure fuerunt illius ueri sacrificii, quod Christus obtulit, moriendo pro nobis. Unde dicitur Coloss. 2. Nemo uos iudicet in cibo aut in potu, aut in parte dici festi, aut neomeniae, quae sunt umbra futurorum: corpus autem Christi, eo scilicet, quod Christus comparatur ad illa, sicut corpus ad umbra. Praecipua uero iudicialia legis, quae praecipue ordinantur ad satisfaciendum iniuriam passis, impleuit Christus sua passione, quoniam, ut in Psal. 73. dicitur, quae non rapuit exoluit, permittens se ligno affigi pro populo, quod de ligno homo rapuerat contra Dei mandatum.

AD SECUNDUM Dicendum, quod obedientia etsi importat necessitatem respectu eius, quod praecipitur, tamen importat uoluntatem respectu implementationis praecipui, & talis fuit obedientia Christi. Nam ipsa passio & mors secundum se considerata, naturali uoluntati repugnabat: uolebat tamen Christus Dei uoluntatem circa hoc implere, secundum illud Psal. 39. Vt facerem uoluntatem tuam Deus me uolui. Unde dicebat Mat. 26. Si non potest transire a me calix iste, nisi bibam illum, fiat uoluntas tua.

AD TERTIUM Dicendum, quod eadem ratione Christus passus est ex charitate & obedientia, quia & praecipua charitatis ex obedientia impleuit, & obediens fuit ex dilectione ad patrem praecipientem.

ARTICVLVS III.

Utrum Deus pater tradiderit Christum passioni.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod Deus pater non tradiderit Christum passioni. Iniquum enim & crudele uidetur esse, quod innocens passioni & morti tradatur: sed sicut dicitur Deut. 32.

¶ Super quaestione quadragesima septima articulum tertium.

Titulus clarus. In corpore una conclusio: Deus pater tradidit tripliciter Christum passioni. Probatur: Christus passus est ex obedientia patris. ergo.

Et declarat conclu-
sio quò ad omnia
membra, i. ordina-
tionem, inspirationem,
non protectionem;
hæc enim tria inferuntur
ex obedientia or-
dinatam obedientiam
huiusmodi inerti
in preceptore inthi-
tionem, in obediente
in inspirationem, in exe-
quutore permissio-
nem.
¶ In responsione ad
primum, nota quod
illa propositio, inno-
centem hominem pas-
sioni & morti trade-
re inuitum, est impiu-
& crudele, inelligi-
tur absolute & non
in ordine ad Deum,
cuius sunt uita &
mors, qui potest abs-
que impietate & cru-
delitate innocentem,
inuitum tradere pas-
sioni & morti, sicut
potest pro libito tale
amillare. Vitur au-
tem Actor propositio-
ne ista tractando
de Deo, ut ostendat
quod traditio Christi
in mortem ab ipso
Deo non est secundum
se absolute iniusta:
quia non inuitus, sed
uoluntarius traditus
est in mortem, ipote
obediens Deo ad hoc.
Dei que Deum nõ
omnipotentia sua uti
in traditione huius-
modi, qui deficiat
uincit diabolum non
potentia, sed iustitia:
& propterea usus est
suaui dispositione,
tradendo Christum
uoluntarium ad hu-
iulmodi obedientiam.

Deus fidelis, & absque ulla iniqui-
tate, ergo Christum innocentem
non tradidit passioni & morti.

¶ 2 Præter. Non uidetur quòd ali-
quis a seipso, & ab alio morti tra-
datur: sed Christus tradidit semet
ipsum pro nobis, secundum quod
dicitur Isa. 53. Tradidit in mor-
tem animam suam. non ergo uide-
tur, quòd Deus pater eum tradi-
derit.

¶ 4 Præter. Iudas uituperatur, ex eo
quòd tradidit Christum Iudæis,
secundum illud Ioan. 6. Vnus ex
uobis diabolus est; quod dicebat
propter Iudam, qui eum erat tradi-
diturus. Similiter etiam uituperan-
tur Iudæi, qui eum tradiderunt Pi-
lato, secundum quod ipse dicit
Ioan. 18. Gens tua, & pontifices tui
tradiderunt te mihi. Pilatus etiã
tradidit ipsum, ut crucifigeretur,
ut habetur Ioan. decimonono.
non est autem participatio iustiti-
æ cum iniquitate, ut dicitur 2. ad
Corin. 6. ergo uidetur quod Deus pa-
ter non tradiderit Christum pas-
sioni.

SED CONTRA est, quod dicitur
Ro. 8. Proprio filio suo non
pepercit Deus, sed pro nobis om-
nibus tradidit illum.

RESPON. Dicendum, quòd
(sicut dictum est *) Christus pas-
sus est uoluntarie ex obedientia
Patris, unde secundum tria, Deus
pater tradidit Christum passio-
ni. Vno quidem modo, secundum
quòd sua æterna uoluntate præor-
dinauit passionem Christi ad hu-
mani generis liberationem, secun-
dum illud, quod dicitur Isa. 53:
Dominus posuit in eo iniquita-
tem omnium nostrum. & iterum,
Dominus uoluit conterere eum

in infirmitate. Secundo, in quantum
inspirauit ei uoluntatem patiendi pro
nobis, in fundendo ei charitatem.
unde ibidem sequitur, Oblatus est,
quia uoluit. Tertio, non protegendo
eum a passione, sed exponendo
persequentibus, unde & legitur
Mat. 26. uiginti moseptimo, quod
pendens in cruce Christus dicebat,
Deus meus, Deus meus, ut quid
dereliquisti me? quia scilicet potestati
persequentium eum exposuit, ut
August. * dicit, de gratia noui
testamenti.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod
innocentem hominem passioni & morti
tradere contra eius uoluntatem, est
impium & crudele: sic autem Deus
pater Christum non tradidit, sed
inspirando ei uoluntatem patiendi
pro nobis. In quo ostenditur & Dei
seueritas, qui peccatum sine
pœna dimittere noluisset (quod
signat Apostolus dicens, Proprio
filio suo non pepercit) & bonitas
eius in eo, quod eum homo suffi-
cienter satisfacere non posset per
aliquam pœnam quam patere-
tur, ei satisfactorem dedit, quod
signauit Apostolus dicens, Pro
nobis omnibus tradidit illum. &
Rom. 3. dicit, Quem scilicet
Christum, proposuit Deus
propitiatorem per fidem in
sanguine ipsius.

AD SECUNDUM dicendum, quod
Christus secundum quod Deus,
tradidit semetipsum in mortem
eadem uoluntate & actione, qua
& Pater tradidit eum: sed in quantum
homo, tradidit seipsum uoluntate
a Patre inspirata. unde non est
contrarietas in hoc, quod Pater
tradidit Christum, & ipse tradidit
semetipsum.

AD TERTIUM dicendum, quod
eadem actio diuersimode iudicatur
in bono uel in malo, sicut quod ex
diuersa radice procedit. Pater enim
tradidit Christum, & ipse semetipsum,
ex charitate, & ideo laudantur:
Iudas autem tradidit ipsum ex
cupiditate, Iudei autem ex inuidia,
Pilatus ex timore mundano, quo
timuit Cæsarem, & ideo ipsi
uituperantur.

ARTICVLVS IIII.

Utrum fuerit conueniens, Christum
pati à Gentilibus.

AD QUARTUM sic procedit.
Videtur, quod non fuerit
conueniens, Christum pati a Gen-
tilibus: quia enim per mortem
Christi homines erant a peccato
liberandi, conueniens uidebatur,
ut paucissimi in morte eius pec-
carent. Peccauerunt autem in morte
eius Iudei, ex quorum persona
dicitur Mar. 21. Hic est heres, ueni-
te occidamus eum. ergo uidetur
conueniens fuisse, quod in pecca-
to occisionis Christi gentiles nõ
implicarentur.

¶ 2 Præterea. Veritas debet re-
spondere figuræ: sed singularia
sacrificia ueteris legis non
gentiles, sed Iudei offerebant.
ergo neque passio Christi, quæ
fuit uerum sacrificium, impleri
debeuit per manus gentilium.

¶ 3 Præ. Sicut dicitur Ioan. 5. Iudæi
queriebant Christum interficere,
non solum quia soluebat sab-
bathum, sed quia patrem suum
dicebat Deum, æqualem se Deo
faciens: sed hoc uidebatur esse
solum contra legem Iudæorum,
unde & ipsi dicunt Ioan. 19. Se-
cundum legem debet mori, quia
filius Dei se fecit. uidetur ergo
conueniens fuisse, quod d
Christus non a gentilibus, sed a
Iudeis pateretur, & falsum esse
quod dixerunt, nobis non licet
interficere quemquam, cum multa
peccata secundum legem morte
puniantur, ut patet Leu. 20.

SED CONTRA est, quod ipse dominus
dicit Mat. 20. Tradent eum gen-
tibus, ad illudendum, & flagel-
langum & crucifigendum.

RESPON. Dicendum, quod in ipso
modo passio nis Christi præfiguratus
est effectus ipsius. Primò enim
passio Christi effectum salutis
habuit in Iudæis, quorum pluri-
mi in morte Christi baptizati
sunt, ut patet Actuum secundo &
tertio. Secundo uero Iudæis
prædicantibus, effectus passio-
nis Christi transiit ad gentes.
& ideo conueniens fuit ut
Christus a Iudæis pati inciperet,
& postea Iudæis tradentibus,
per manus gentilium eius passio
finiretur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod
Christus ad ostendendam
abundantiam charitatis sue, ex
qua patiebatur, in cruce positus
ueniam persecutoribus postu-
lauerit. & ideo ut huius petiti-
onis fructus ad Iudeos &
gentiles perueniret, uoluit
Christus ab utriusque pati.

¶ Super Quaestio-
nis quadragesimæ
prima articulum
quartum.

Titulus clarus.
In corpore
unica con-
clusio: Conueniens
fuit, ut Christi passio a
Iudæis inciperet, &
mediantibus ipsis p
gentiles finiretur. Pro-
batur: Conuenieter
effectus passionis
præfiguratus est in
mò ipsius passionis:
sed fructus ipse
in Iudæis, & p ipsos
puenit ad gentes. er-
go conueniens modus
fuit, ut Christi passio a
Iudæis inciperet, & p
gentes finiret.

Accept.

In epist. 150.
c. 16. & 10.
c. 1.

AD

AD SECVNDVM dicendum, quod passio Christi fuit sacrificii oblatio in quantum Christus propria voluntate mortem sustinuit ex charitate. In quantum autem a persecutoribus est passus, non fuit sacrificium, sed peccatum grauissimum.

Trac. 14. in Ioan. circa med. tom. 9.

AD TERTIVM dicendum, quod sicut Aug. * dicit Iudæis dicentes, nobis non licet interficere quemquam, intellexerunt, non sibi licere interficere quemquam, propter festi diei sanctitatem, quam celebrare iam coeperant. Vel hoc dicebant (ut Chrysostomus * dicit) quia uolebant eum occidi, non tanquam transgressorem legis, sed tanquam publicum hostem, quia regem se fecerat: de quo non erat eorum iudicare, uel quia non licebat eis crucifigere quod cupiebant sed lapidare, quod in Stephano fecerunt. Vel melius dicendum est, quod per Romanos, quibus erant subiecti, erat eis potestas occidendi interdicta.

ho. 2. in lo. post med. 2. lius tom. 2.

¶ Super Quaestionis quadragesime prima articulum quintum.

ARTICVLVS V.

Vtrum Christi persecutores eum cognouerint.

Tulius clarus ut Ionat. de hominibus

Opusc. 60. c. 18. in fi. Et. ad co. 2. c. 3.

tamen, quia de demonibus iam dictum est.

In corpore una est distinctio bimembris, cum conclusionibus appositis iuxta membra. Distinctio est, quod apud iudeos quidam erant maiores, quidam minores.

Id inuit c. 21. Mat. in fi. illius to. 9. & et in gl. ord.

De maioribus tres conclusiones ponuntur. Prima est, quod cognouerunt ipsum esse Messiam. Secunda, quod non cognouerunt ipsum esse Deum. Tertia, quod ignorantia illa non excusauit peccatum eorum. Prima conclusio probatur auctoritate, & ratione: quia uidebant omnia signa dicta de Messia. Secunda probatur auctoritate eadem, adiuncto uerbo Apostoli, Si cognouisset. Et hæ conclusiones cum suis probationibus ab Auctore recitate afferuntur, ut patet in litera. Tertia autem conclusio ipsius Auctoris est, & probatur; quia eorum ignorantia erat affectata: quia uidebant testimonia deitatis. Christi sufficientia, sed ipsi ex prauo affectu peruertebant illa, & doctrinam abiciebant, nolentes credere. Probatur Ioannes decimo quinto &c.

¶ 2. Præterea. In quodam sermone Ephesini concilii dicitur, Sicut qui chartam imperialem discerperit, tanquam imperatoris distumpens uerbum, ad mortem addiicitur, sic crucifigens iudæus quem uiderat, pœnas dabit, tamquam in ipsum Deum uerbum præsumptiones iniiciens. Hoc autem non esset, si eum esse Dei filium, non cognouissent: quia ignorantia eos excusasset, ergo uidetur, quod iudæi crucifigentes Christum cognouerint esse filium Dei.

¶ Aduerte hic, quod licet testimonia deitatis Christi essent secundum se sufficientia.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur, quod persecutores Christi eum cognouerint. Dicit enim Matt. 27. quod agricolæ uidentes filium, dixerunt intra se, Hic est heres, uenite occidamus eum. ubi dicit Hiero. * Manifeste dominus probat ex uerbis Iudæorum, principes non per ignorantiam, sed per inuidiam, Dei filium crucifixisse: intellexerunt enim eum esse illum, cui pater per Prophetam dicit, Postula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, ergo uidetur quod cognouerint eum esse Christum, uel filiū Dei. ¶ 2. Præterea. Io. 15. Dominus dicit, Nunc autem & uidetur, & oderunt & me & patrem meum: quod autem uidetur, manifeste cognoscitur, ergo iudæi cognoscetes Christum, ex causa odii, ei passionem intulerunt.

¶ 3. Præterea. In quodam sermone Ephesini concilii dicitur, Sicut qui chartam imperialem discerperit, tanquam imperatoris distumpens uerbum, ad mortem addiicitur, sic crucifigens iudæus quem uiderat, pœnas dabit, tamquam in ipsum Deum uerbum præsumptiones iniiciens. Hoc autem non esset, si eum esse Dei filium, non cognouissent: quia ignorantia eos excusasset, ergo uidetur, quod iudæi crucifigentes Christum cognouerint esse filium Dei.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur 1. ad Cor. 2. Si cognouissent, numquam dominum gloriæ crucifixissent. & Act. 3. dicit Petrus, iudæis loquens, Scio quia per ignorantiam fecistis, sicut & principes uestri. & dominus in cruce pedes

dicat, Pater, dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt.

RESPONDEO dicendum, quod apud Iudæos quidam erant maiores, & quidam minores. Maiores quidem, qui eorum principes dicebantur, * (ut dicitur in libro Quaestionum ueteris, & noui Testamen.) sicut & demones cognouerunt eum esse Christum promissum in lege: omnia enim signa uidebant in eo, que dixerant futura prophete. Mysterium autem diuinitatis eius ignorabant: & ideo Apostolus dicit, quod Si cognouissent, nunquam dominum gloriæ crucifixissent: sciendum tamen, quod eorum ignorantia non eos excusabat a crimine: quia erat quodammodo ignorantia affectata: uidebant enim euidentia signa diuinitatis ipsius; sed ex odio, & inuidia Christi, ea peruertebant, & uerbis eius, quibus se Dei filium fatebatur, credere noluerunt. Unde ipse de eis dicit Ioan. 15. si non uenisset, & locutus es non fuisset, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Et postea subdit, Si opera non fecissem in eis, que nemo alius fecit, peccatum non haberent. Et sic ex persona eorum accipi potest, quod dicitur Iob. 21. dixerunt Deo, Recede a nobis, scientiam uiarum tuarum nolimus. minores uero, id est populares, qui mysteria scripturæ non nouerant, non plene cognouerunt ipsum esse nec Christum, nec filium Dei: licet enim aliqui eorum in eum crediderint, multitudo tamen non credidit. Et si aliquando dubitauerunt, an ipse esset Christus, propter signorum multitudinem & efficaciam doctrinæ (ut habetur Ioan. 7.) tamen postea decepti fuerunt a suis principibus, ut eum non crederent, neque filium Dei neque Christum: unde & Petrus eis dixit, Scio quia per ignorantiam fecistis, sicut & principes uestri: quia scilicet per principes seducti erant.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod illa uerba dicuntur ex persona colonorum vineæ, per quos significantur rectores illius populi, qui eum cognouerunt esse heredem, in quantum cognouerunt eum esse Christum promissum in lege: sed contra hanc responsionem esse uidetur, quod illa uerba psalmi, Postula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, eidem dicuntur, cui dicitur, Filius meus es tu, ego hodie genui te. si ergo cognouerunt eum esse illum, cui di-

tia ad causandam fidem voluntariam, vel coactam hominibus, qui presentes fuerunt testimonijs illis, scilicet miraculorum sic factorum ad confirmationem doctrinæ, qua dicebat se Deum, tamen gratia uisionis personalis non erat, ut queque clara, & tamen hominibus quam demonibus, antequam mysterium hoc fuisset apertum, non esset teiebatur, quod Messias erat Deus, & filius Dei, non tamen intelligebatur in quo sensu uerificaretur, quod esset Deus aut Dei filius, an per uisionis personalis gratiam, an per aliquam excellentiam singularissimam: quæ dubitatio subleua uideatur post Christi passionem, quo ad demones, & resurrectionem, quo ad homines, quando aperuit discipulis sensum, ut intellexerint scripturas, & amplius per Spiritum sancti aduentum, qui promissus fuit doctor omnis ueritatis, Ioannis decimo quarto.

Principes autem Iudæorum ignorantiam suam, non ex ambiguitate modi possibilis ad uerificandam Christi deitatem, sed ex prauitate affectus infurxerunt in Iesum, quo cumque modo fuerit Deus: & ideo reos se ipsos coltulerunt omnis excellentiæ, quæ in illo homine erat, ac per hoc deitatis. Ex eo enim, quod non curarunt attendere testimonijs operum, & uerborum Christi, sed persequi illum elegerunt, ignorantiam pro excusatione allegare non potuerunt, & hoc est quod dominus dicit Ioannis decimo quinto. Si non uenisset, &c. ut in litera afferunt.

¶ Sed occurrit simile dubium de prima conclusione, scilicet quod maiores cognouerunt Iesum esse Christum. Nam signa & testimonia parentia, quod Iesus esset Christus, licet in se fuerint sufficientia ad hoc testificandum,

stendum, & videntes illa ad confirmationem professionis Christi, debebant credere illum esse Christum: quia tamen de Christo multa excellentia & maxima praedicta erant, quae in Iesu non apparebant, quia in secundo aduentu implenda sunt, & maiores ignorabant istos duos aduentus, & putabant Christum in

quo est, Postulaa me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, sequitur quod cognouerint eum esse filium Dei. Chrysostomus etiam ibidem dicit, quod cognouerunt eum esse filium Dei. Beda etiam dicit super illud Luc. vigesimoter. Quia nesciunt quid faciunt, Notandum, inquit, quod non pro eis orat, qui quae filium Dei intellexerunt, crucifigere, quam confiteri maluerunt: sed ad hoc potest responderi, quod cognouerunt eum esse filium Dei, non per naturam, sed per excellentiam gratiae singularis. Possumus tamen dicere, quod etiam verum Dei filium cognouisse dicuntur: quia euidentia signa huius rei habebant, quibus tamen assentire, propter odium & inuidiam noluerunt, ut eum cognoscerent esse filium Dei.

A D S E C V N D V M dicendum, quod ante illa verba praemittitur, Si opera non fecissem in eis, quae nemo alius fecit, peccatum non haberent, & postea subditur, Nunc autem viderunt & oderunt & me & Patrem meum. Per quod ostenditur, quod videntes opera Christi mirifica, ex odio proceffit quod eum filium Dei non cognouerunt.

A D I I I. Dicendum, quod igno-

quirere, quo modo hic secundus aduentus futurus esset, & sic de regno Christi fuisse edocti, &c. sed ipsi nolentes intelligere, dixerunt, Blasphemauit, reus est mortis, &c. Vbi apparet eorum affectata caecitas. si enim blasphemia est hominem esse Christum filium Dei, cur ergo expectando talem futurum Messiam, a Iesu inquiritis, an ipse sit? numquid Christus blasphemus esse debet? Si autem non est blasphemia Christo, sed huic pauperi Iesu, quem auditis post miracula suscitasse Lazarum, audire quod hic pauper veniet gloriosus cum potestate, &c. dicitur quod paupertas, & abiectio non facit illum blasphemum, sed testem veritatis: sed deprauatus affectus declinauit ad execrandum hominem.

Ad hoc potest dici, quod inter maiores erat latitudo & quod illi maiores, qui perspicacius scripturas nouerant, & miracula doctrinaeque Christi uiderant, nouerant illum esse Christum; quia ut dicitur Math. 81. dixerunt, hic est haeres. Alii autem maiores, qui non sciebant, tot ignorare potuerunt. Nulli tamen excusari ob ignorantiam fuerunt, quia in promptu habebant, unde poterant cognoscere testimonia Christi & certificari de dubiis, quo ad excellentiam ab ipso quem uita, doctrina scripturae, miraculaque tot commendabant. Si quis autem putat omnes maiores cognouisse ipsum esse Christum, dicere potest quod cognouerunt ipsum esse Christum, quamuis, non cognouerint, qualiter Christi officium consummaturus esset.

Mini uidetur, saluo meliori iudicio, distinguendum inter illud quod Iudaeorum principes potuerunt, ac debuerunt cognoscere, & id, quod de facto cognouerunt, & dicendum, quod potuerunt, ac debuerunt cognoscere, Iesum esse Christum, & quod de facto non cognouerunt Iesum esse Christum. Et primum satis patere potest, ex testimonijs miraculorum & doctrinae, haec enim duo dominus ipse allegat Ioan. 15. Si non uenisset, & locutus eis non fuisset, quo ad doctrinam testimoniantem de se, & si opera non fecissem, quae nemo alius fecit, &c. quo ad

A miracula. Secundum autem suadet ex eo, quod omnia dicta de Christo non cognouerunt impleri in ipso: prophetatum enim erat de ipso, quod erat futurus rex Israel, & redempturus ex captiuitate Israel, &c. unde Magi dixerunt, Vbi est qui natus est rex iudaeorum. Et hoc licet modo cognoscatur, quod de Christo in secundo aduentu inteligitur temporaliter, in primo autem spiritualiter tantum, ante Christi tamen resurrectionem non erat haec distinctio cognita, ut patet ex eo quod nec ipsi Apostoli a domino edocti, cognoscebant hoc dicitur enim Luc. 18. quod cum dominus praedixisset mortem & resurrectionem suam, ipsi nihil horum intellexerunt. Et Ioannes euangelista de se ipso etiam testatur, quod in die resurrectionis credidit, & quod non dum sciebat scripturam de resurrectione Christi. Discipuli quoque euntes in Emaus, dixerunt, Nos sperabamus, &c. quod ipse esset redempturus Israel, quod spebat ad regnum eius, & ad hoc spebant alia dubitanda inducenda. Quia ergo distinctio ista duorum aduentuum Christi erat ignota, principes iudaeorum malitia affectus proprii in Christum uelati, reliqua ex scriptura & signis & doctrina testimonia, tamquam insufficientia abiecerunt; cum tamen essent sufficientissima, & secundum aduentum explicantia & promittentia: quin potius, quia Christus rex erat futurus, tamquam usurpatione tituli regii ex hoc ipso, quod Christum se dicebat Iesus, accusauerunt eum coram Pilato, & hoc tandem obtinuerunt sententiam mortis illius. Et licet non cognouerint Iesum esse Christum, ignorantia affectata illos uelante, dicuntur tamen cognouisse, quia in promptu erat, unde cognoscent tam ex debito & ex facultate eorum, quam ex praesentia cognoscibilis toties oblata simul cum doctore tam claro.

A R T I C V L V S V I.
Vtrum peccatum Christum crucifigentium fuerit grauissimum.

A D S E X T V M sic proceditur. **V**idetur, quod peccatum crucifigentium Christum, non fuerit grauissimum, non enim est grauissimum peccatum, quod excusationem habet: sed ipse dominus excusauit peccatum crucifigentium eum, dicens, Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. non ergo peccatum eorum fuit grauissimum.

¶ 2 Praeterea Dominus dixit Pilato Ioan. 19. Qui tradidit me tibi, maius peccatum habet. Ipse autem Pilatus fecit Christum crucifigi per suos ministros, ergo uidetur Iuisse maius peccatum Iude proditoris, peccato crucifigentium Christi.

¶ 3 Praeterea. Secundum Philosophiam abiecerunt; cum tamen essent sufficientissima, & secundum aduentum explicantia & promittentia: quin potius, quia Christus rex erat futurus, tamquam usurpatione tituli regii ex hoc ipso, quod Christum se dicebat Iesus, accusauerunt eum coram Pilato, & hoc tandem obtinuerunt sententiam mortis illius. Et licet non cognouerint Iesum esse Christum, ignorantia affectata illos uelante, dicuntur tamen cognouisse, quia in promptu erat, unde cognoscent tam ex debito & ex facultate eorum, quam ex praesentia cognoscibilis toties oblata simul cum doctore tam claro.

¶ De minoribus uero iudaeorum tria dicuntur, primum est, quod non cognouerunt Iesum esse Christum nec filium Dei, secundum est, quod multitudo non credidit in eum, quamuis aliqui in illum crediderint, tertium est, quod multitudo seducta fuit a principibus, Ratio primi ponitur, quia non sciebant mysteria scripturarum: secundum patet ex euangelio: tertium colligitur ex euangelio Ioan. 7. & Actu. 3. Vbi ly per ignorantiam, non lubauditur replicari ad principes quia ly sicut, non denotat ibi similitudinem in causa facti, sed in facto tantum: ita quod non est sensus, Scio quod per ignorantiam fecistis, sicut & principes uestri per ignorantiam fecerunt: tunc enim esset assimilatio in facto, & causa facti. Sed est sensus, Scio quod per ignorantiam imitati estis principum uestrorum factum: sic enim est similitudo imitatio facti tantum.

Super quaest. quadragesime septime articulum sextum.

Titulus ut sonat. In corpore tres conclusiones, iuxta tria genera hominum crucifigentium Christum, scilicet principes iudaeorum, populum iudaeorum, & gentiles.

Prima conclusio, Peccatum principum fuit grauissimum ex genere peccati, & ex malitia uoluntatis. Secunda, Peccatum aliorum iudaeorum fuit grauissi-

Sup. ar. 4. ad 2. an. & opus. 60. c. 18. h.

li. 5. Ethic. 9. grauissimū ex genere peccati, minus tamen ex circumstantia ignorantie. Tertia est. Peccatum gentilitium fuit grauissimum ex genere peccati, multo autem magis excusabile ex ignorantia legis & scripturarum. Vbi vi dere potes ideo peccatum crucifixionis Christi esse grauissimum ex suo genere quia ex suo genere, fuit occisio non solum hominis tam excellentis innocentie, &c. sed etiā Dei; genus enim peccati ex obiecto seu materia, circa quam est, sumitur: illa autem occisio constat, quod secundum rem ad verbum incarnatum terminata est: persona enim illa crucifixa, & mortua est. Maior autem, & minor grauitas huius grauissimi secundum se peccati, attenditur ex parte ipsorum peccantium, ignoranter uel scienter, ex maiori uel minori malitia peccantium.

art. 5. huius q.

Hom. 45. in Mat. in opere imperia. liquantur a med. to. 2. art. 1. & in responsione.

c. 94. secund. ordi. Bede. circa princ.

In corp. ar.

phum* in 5. Ethicorum. Nullus patitur iniustum uolens, & sicut ipse ibidem dicit, nullo patiente iniustum, nullus facit iniustum. ergo uolenti nullus facit iniustum: sed Christus uoluntarie est passus, ut supra habitum est. * non ergo iniustum fecerunt crucifixo Christi: & ita eorum peccatum non fuit grauissimum.

SED CONTRA est, quod super illud Matthæ. 23. Et uos implete mensuram patrum uestrorum, dicit Chrysostom. * Quantum ad ueritatem excefferunt mensuram patrum suorum: illi enim occiderunt homines, isti Deum crucifixerunt.

RESPONDEO. Dicendum, quod sicut dictum est, * principer iudeorum cognouerunt Christum & si aliqua ignorantia fuit in eis, fuit ignorantia affectata, que eos non poterat excusare. Et ideo peccatum eorum fuit grauissimum, tum ex genere peccati, tum ex malitia uoluntatis. Miliores autem iudæi grauissime peccauerunt, quantum ad genus peccati: in aliquo tamen diminuebatur eorum peccatum, propter eorum ignorantiam. unde super illud Luc. 23. Nesciunt quid faciunt, dicit Beda, * Pro illis rogat, quine scierunt quid facerent, zelus Dei habentes, sed non secundum scientiam. Multo autem magis fuit excusabile peccatum gentilium, per quorum manus crucifixus est, qui legis scientiam non habebant.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod excusatio illa Domini non refertur ad principes iudeorum, sed ad minores de populo, sicut dictum est. *

AD SECUNDUM dicendum, quod Iudas tradidit ipsum, non Pilato, sed principibus sacerdotum, qui tradiderunt eum Pilato, secundum illud Ioann. 18. Gens tua & pontifices tui tradiderunt te mihi: horum tamen omnium peccatum fuit maius, quam Pilati, qui timore Cæsaris Christum occidit, & etiam quam peccatum militum, qui mandato præsidis, Christum crucifixerunt, non ex cupiditate, sicut Iudas, nec ex inuidia & odio, sicut principes sacerdotum.

AD TERTIUM dicendum, quod Christus uoluit quidem suam passionem, sicut & Deus eam uoluit: iniquam tamen actionem iudeorum non uoluit, & ideo occisores Christi ab iniustitia non excusantur. Et tunc ille, qui occidit hominē,

iniuriam facit, non solum homini occiso, sed etiam Deo & reipublicæ: sicut etiam & ille qui occidit seipsum, ut Philosophus dicit in quinto Ethic. * unde & Dauid damnauit illum ad mortem, qui non timuerat mittere manū, ut occideret Christum domini, quamuis eo petente, ut legitur 2. Reg. 1.

QVAESTIO XLVIII.

De modo passionis Christi quantum ad effectum, in sex articulis diuisa.

Super quest. quadragesimo octauo articulum primum.

DEINDE considerandum est, de effectu passionis Christi. Et primo de modo efficiendi: secundo de ipso effectu.

CIRCA primum querunt sex. ¶ Primo, Vtrum passio Christi causauerit nostram salutem per modum meriti.

¶ Secundo, Vtrum per modum satisfactionis.

¶ Tertio, Vtrum per modum sacrificij.

¶ Quarto, Vtrum per modum redemptionis.

¶ Quinto, Vtrum esse redemptorem, sit proprium Christi.

¶ Sexto, Vtrum causauerit effectum nostræ salutis per modum efficientiæ.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum passio Christi causauerit nostram salutem per modum meriti.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod passio Christi non causauerit nostram salutem per modum meriti. Passionum enim principia non sunt in nobis. Nullus autem meretur uel laudatur, nisi per id, cuius principium est in ipso: ergo passio Christi nihil est operata per modum meriti.

¶ 2. Præterea. Christus ab initio suæ conceptionis, meruit & sibi & nobis: ut supra dictum est: * sed superfluum est aliquid iterum mereri id, quod ante meruerat: ergo Christus per suam passionem non meruit nostram salutem.

¶ 3. Præter. Radix merendi est charitas: sed charitas Christi non fuit magis augmentata in passione, quam ante: ergo non magis meruit salutem nostram patiendo, quam ante fecerat.

isisset mihi, sustinuissem utique, & si is qui oderat me, super me magna locutus fuisset, abscondidit me forsitan ab eo: tu uero homo uanissimis, dum mens (quantum ad loculos) & notus meus, qui simul mecum dulces caperebas cibos.

Tulius clarus est recolentibus, in quo consistit meriti ratio, scilicet quod uendicet sibi ex debito premitium. Et præterea passionem Christi operari nostram salutem per modum meriti, est operari sic, ut secundum iustitiam debeat sibi nostra salus.

¶ In corpore articulo vnica est conclusio affirmatiue respondens quæsitio: Christus per suam passionem, non solum sibi meruit, sed omnibus suis membris salutem: probatur: Christo data est gratia non solum, ut singulari persone, sed etiam, ut capiti ecclesiæ, ergo opera Christi ita se habent tam ad se, quam ad sua membra, sicut opera alterius in gratia continui ad se ipsum. ergo Christus per suam passionem non solum meruit sibi, sed omnibus membris suis salutem. Antecedens patet ex supradictis, si prima consequentia, si uel euidens per se relinquitur nota exterminis. Et uere sic est: penetrantibus corpus mystici Christi esse, sicut unum eundemque hominem: secunda autem consequentia probatur ex eo, quod quilibet constitutus in gratia, patiens propter iustitiam meretur sibi salutem: quod probatur Matthæ quinto. Beati qui persecutionem.

¶ In responsione ad primum uide, quod licet facile potuisset dici, quod non est superfluum pluries mereri idem, quoniam